

Murakami, Verdaguer, Montoliu, Monzó

UNA DE LES CONSEQÜÈNCIES DE LA
CULTURA DE MASSES DEL SEGLE XXI
ÉS LA TRANSFORMACIÓ DE
REFERENTS ULTRALOCALS I
POPULARS EN ALTRES QUE TENEN
UNA DIMENSIÓ UNIVERSAL I
ACREDITADA, I A L'INREVÉS

Vaig tenir la mala sort de llegir l'excel·lent novel·la de Haruki Murakami *1Q84* en unes circumstàncies que no eren precisament les més adequades: un viatge atrafegat –n'ometré els detalls–. Com que en tenia un record confús i fragmentari, l'he rellegit aquests primers dies de març d'una manera més tranquil·la, fixant-me en coses que potser queden al marge de l'argument, però que m'ha semblat interessant de subratllar. Ens queda realment tan lluny, el Japó de Murakami? Habitem universos tan i tan allunyats? De debò? Gratant una mica la superfície, aquesta distància s'escurça. Entre finals del segle XIX i començaments del segle XX, el vertigen dels grans canvis i de les distàncies de tota mena, la seva expectativa amenaçadora, va donar lloc a Europa a figures com Nietzsche, que mor tot just l'any 1900. Només dos anys després, el 1902, ho faria el poeta Jacint Verdaguer. En els darrers temps de la seva vida, Verdaguer va provar de neutralitzar amb exorcismes aquells temps convulsos, plens de masses que aspiraven a fer la revolució. Verdaguer veia dimonis on, en realitat, només hi havia canvis irreversibles. En la transició entre el segle XX i el segle XXI, Haruki Murakami fa molts *exorcismes* entre els seus personatges, que es mouen en el món també canviant i carregat de fosques expectatives del Japó de finals del segle XX. D'alguna manera, es tracta de les mateixes masses inquietes i desorientades de fa cent anys, però aquest cop en el context de la societat de consum. Els *exorcismes*, és a dir, l'intent a fer aflorar la causa última de la conducta de les persones amb la intenció d'identificar-la, continuen essent necessaris, si més no en l'esfera literària. Això es veu clarament en la darrera gran novel·la de Murakami, *1Q84*. La història de l'Aomame, la no-

FERRAN
SÁEZ MATEU

ia protagonista de la novel·la, no deixa de ser un gran exercici d'exorcisme postmodern.

Hi ha dos tipus d'escriptors contemporanis: els qui serien incapaços de fer servir el nom d'una marca comercial en el context d'un diàleg literari, d'una descripció o fins i tot d'un títol i els qui no tenen el més mínim problema a fer-ho perquè consideren que aquesta marca forma part del paisatge, com un arbre, una casa o una muntanya. Hi ha, en definitiva, escriptors refractaris a la cultura de masses i a certes actituds que hi van adherides, i escriptors que l'han assumit amb normalitat. A casa nostra, Quim Monzó és un exemple clar d'aquesta segona tipologia. Al Japó, Murakami la representa també perfectament. Des-

criu amb precisió com són els vestits de Junko Shimada o com funciona l'eficaç insonorització d'un automòbil Toyota Crown Royal Saloon. En altres novel·listes japonesos o catalans això resultaria més aviat impensable: ho considerarien intolerablement *pop*, o fins i tot vulgar. Òbviament, aquesta actitud s'adiu més amb societats postindustrials avançades com el Japó o Catalunya que en altres àmbits on el consum no és tan omnipresent ni està tan connotat culturalment. D'alguna manera és una qüestió de coherència amb la pròpia època i de compromís amb les persones que l'han acabat definint tal com és.

Al llarg d'uns quants anys, concretament al començament de la seva carrera literària a mitjan dècada del 1970, Murakami va regentar un local de jazz (el Peter Cat, a Tòquio). Potser per això en la seva darrera estada a Barcelona els seus editors en català i castellà el van obsessionar, entre altres discos, amb un del Tete Montoliu. Algunes novel·les de Murakami porten títols de cançons de música *pop*, però és potser la veu pianística del desaparegut músic català la que millor s'adiria amb l'estranya atmosfera de les històries de Murakami, sempre atent a aquells matisos que sovint passen desapercebuts a la majoria de la gent. Certament, Barcelona i Kyoto queden molt lluny de Nova Orleans o de Harlem; però, malgrat això, el jazz sempre ha tingut un ressò important tant a Catalunya com al Japó, amb els seus corresponents correlats literaris. Una de les peces més celebrades de Tete Montoliu, *Apartment 512*, podria funcionar perfectament com una il·lustració sonora de la literatura de Murakami. Habitem un món bigarrat però cada cop més petit. Tot resulta tan divers que acaba identificant-se.

Escriptor i professor a la URL